

Rafael Moll: «La Zeleste era un centre d'acollida de músics 'progres'»

Parlem amb Rafel Moll, primer programador de la sala Zeleste, que avui celebra 50 anys de l'obertura

Rafael Moll | Juan Miguel Morales

A final del 2022 Víctor Jou va patir problemes de salut que li van impossibilitar assistir a l'entrevista que Enderrock volia fer-li conjuntament amb Rafael Moll, amb motiu del 50è aniversari de la sala Zeleste, per al número 343 de la revista. Jou ens va deixar ara fa un mes, però la seva feina és ben present en la conversa amb qui va ser la seva mà dreta, exercint les funcions de primer programador de la sala, responsable de l'oficina de management i productor del segell discogràfic que es va muntar per tal de donar sortida als grups i solistes de l'anomenada Ona Laietana: Rafael Moll.

Com a pròleg i epíleg, o com a alfa i omega, d'una entrevista que havia de ser a dues veus, hem rescatat dues declaracions de Víctor Jou. La primera del llibre de Jordi Sierra i Fabra, 'Història i poder del rock català' (editat per Unilibro el 1977 i reeditat en català per Grup Enderrock el 2007):

Víctor Jou: La primera idea que vaig tenir al voltant del projecte Zeleste va ser el 1971. Era la pitjor època, perquè es veia el final de l'esforç originari. Intentar fer alguna cosa nova quan veus que està desapareixent l'anterior sempre és difícil. I naturalment va costar molt engegar-ho tot. En primer lloc, jo estava sol, no tenia padrins. No coneixia a ningú. Vaig aconseguir dos crèdits

personals d'un quart de milió de pessetes [1.506 euros] cadascun i amb això vaig poder començar a treballar. No havia fet mai res semblant, així que no es pot dir que sabés per on anava, encara que veia clar el que volia fer. (...) La idea era tenir un local, essencialment això. Jo coneixia tot el tema originari i veia que es necessitava un lloc perquè sortís tot el que hi havia i perquè hi anés no només la música, sinó també la gent. I lentament ha estat així. Fins i tot la discogràfica, que va ser posterior. Tot estava pensat des del començament. El més important era fer les coses amb calma i bé, amb certa base i procurant no equivocar-se, perquè una nova ensopegada sí que hauria pogut ser catastròfica, i no només per a nosaltres, sinó per tot. Així que vam anar pas a pas, primer a sedimentar el local, després a buscar un equip de païos ben enrotllats. I aquí va entrar Rafael Moll.

Però Rafael Moll no era un nouvingut quan va aparèixer per Zeleste, oi?

Rafael Moll: Havia tingut un grup, a final dels seixanta, anomenat **La Troupe**, amb **Montserrat Soler**, **Jaume Cortadellas** i **Montse Perucho**. Vam gravar un *single* amb Als 4 Vents, però no va passar res. Després vaig treballar tres anys com a músic a una obra de teatre que va tenir molt d'èxit, *El retaule del flautista*. Més endavant em vaig salvar del servei militar fent-me el boig. Em van dir que patia una 'esquizofrènia paranoide mística'. I llavors em vaig apuntar també com a músic a la companyia **Els Joglars**, amb el seu muntatge *Àlies Serrallonga*, però vaig marxar abans de l'estrena. I tot seguit vaig saltar a Zeleste. Hi vaig entrar dos o tres mesos després de la inauguració. El van obrir Víctor Jou i Pepe Aponte, però aquest segon va plegar de seguida. Jo vaig proposar al Víctor de fer una revista, de la qual només va sortir un número. Però com que coneixia molts músics, perquè amb **La Troupe** havíem acompanyat **Sisa** i altres, ja m'hi vaig quedar fent la programació musical i altres coses. Vaig assumir la direcció artística de la sala.

Quina mena de grups vau portar?

R.M: De tot. Sempre dic fent broma que una de les característiques del Zeleste és que no teníem criteri. La veritat és que acceptàvem tota mena d'artistes, com més variats millor, perquè no volíem tenir una línia concreta. Portàvem conjunts del barri, cantautors, músics de jazz o clàssics... Fèiem de tot. Però, en realitat, sempre vam tenir al darrere un suport teòric important, perquè vivíem una etapa molt filosòfica. Parlàvem de la teoria de Pitàgores sobre la música celestial i l'harmonia de les esferes. Estàvem molt vius. Ens interessaven les persones, i com més diferents més ens cridaven l'atenció.

Víctor Jou Foto: Francesc Fàbregas

Com definiries Víctor Jou?

R.M: Era una persona molt especial. Cal subratllar que va obrir la sala Zeleste a la Ribera quan aquest barri estava completament oblidat. I posteriorment també va tenir la idea de muntar el nou Zeleste quan al Poblenou encara no havien arribat les Olimpíades. Era un personatge visionari, tot i que també anava molt a la seva. No era gaire sociable, però la relació que vam mantenir va ser estupenda. Tampoc és que fos molt tranquil, com s'ha dit. Per exemple, el primer Canet Rock se'l va passar a la taquilla. I quan es va inaugurar la sala del Poblenou amb una festa del Festival de Cine, amb artistes de renom, no es va moure del despatx. Era un personatge curiós, però molt contingut.

Abans de l'esclat de l'Ona Laietana, com funcionava la sala?

R.M: Els primers anys van ser complicats perquè no era fàcil trobar artistes i ens costava una mica de programar. Pràcticament no hi havia grups en actiu en aquell moment i contractàvem de tot. Entre les primeres actuacions, tinc apuntades les de **Slo Blo**, **Bueyes Madereros**, **Pau Riba & Tupú**, **Toti Soler & Jordi Sabatés**, **Jarka**, **Josep Maria París**, **Perucho's**, **Javier Mas**, **Patatas Fritas**, **Pony Poindexter**, **David Liebman**, **Al Foster**, **Tete Montoliu**... De tant en tant fèiem cicles, que ens agradaven molt, com un de flamenc, o un de música dels Països Catalans, amb **Uc** i **Al Tall**. Érem com un espai d'acollida, molt oberts de ment. La programació regular de concerts anava de dijous a diumenge a dos quarts de nou, i a partir d'aquesta proposta es van començar a crear grups, o es van acabar de consolidar.

I un cop acabades les actuacions, què passava a la sala Zeleste?

R.M: Després, Zeleste funcionava com una sala de copes on sonava una música molt especial. No era una discoteca, tot i que va haver-hi temporades en què el públic també ballava. Punxàvem des de **King Crimson** i **Soft Machine** fins a compositors contemporanis com **Krzysztof Penderecki**; unes barreges bastant atòmiques. Els discjòqueis eren **Paco Pi** i **Toni Vall**. L'ambient de la sala era, com havia dit Víctor Jou, totalment interclassista. I el mateix que va

passar amb els artistes es va produir amb el públic. La gran força de Zeleste va ser la barreja de tota mena de gent, des de gent de barri fins a *pijos*, d'arquitectes a periodistes, passant per oficinistes i perruqueres. La seva gràcia era aquesta.

Es lligava, a Zeleste?

R.M: Molt, molt, molt! Jo, per desgràcia, hi anava a treballar. En aquella època es va produir una gran obertura mental. La gent era molt oberta i es podia lligar bastant. Val a dir que la situació política del moment, en plena agonia del franquisme, també ens va afavorir, però sobretot ens van afavorir la nostra mentalitat i la del nostre públic. Érem una gent molt oberta de mires.

sala Zeleste Foto: Francesc Fàbregas

Teníeu bones relacions amb la policia o us molestaven sovint?

R.M: A banda dels problemes que hi va haver per aconseguir els permisos, ens portàvem bastant bé, no molestaven gaire. Veien que la cosa estava més o menys controlada i no hi havia gaires embolics. De vegades hi entraven i els convidàvem a una copa. A més, els polítics, com Narcís Serra i Pasqual Maragall, o fins i tot Josep Tarradellas, també venien, tot i que no eren habituals. Això la policia ho sabia i ens donava una certa confiança.

Com va sorgir l'Ona Laietana?

R.M: Es va iniciar amb l'**Orquestra Mirasol**. Va ser una idea estupenda ajuntar músics joves, els 'peluts' que en deien llavors, amb músics professionals. És a dir, **Xavier Batllés** i **Víctor Ammann** al costat de **Ricard Roda**, **Pedrito Diaz** i **Miquel Lizandra**. A partir d'aquí van interpretar un repertori creat per **Batllés** i **Ammann** que va donar lloc al primer disc del segell, *Salsa catalana*. A Zeleste, de fet, hi va haver dues grans tendències artístiques. Una era la dels músics o instrumentistes, els creadors, que estudiaven i tocaven bé, i l'altra la dels cantautors i similars. Al principi recelaven els uns dels altres, però vam aconseguir ajuntar-los. El millor exemple va ser la unió d'**Ovidi Montllor** amb **Toti Soler**. Tot i això, la iniciativa solia correspondre

als grups. Feien molt de jazz-rock perquè era la música que predominava en aquella època com **Weather Report**, **Soft Machine** o **Miles Davis**, però tots van anar evolucionant. Amb el temps també es va posar de moda la salsa. Llavors teníem una base de creadors molt potents, però no sé si n'érem prou conscients, tot i que amb el pas del temps s'ha vist clar. Parlo, per exemple, de **Toti Soler**, **Jordi Sabatés**, **Sisa**, **Pau Riba**... i me'n deixo uns quants. Tots ells van injectar la part més creativa i original de Zeleste.

Tot plegat, va derivar en la creació d'una oficina de management i d'un segell discogràfic compartit amb Edigsa.

R.M: L'oficina es va crear a partir del moment en què, com que érem un centre d'acollida de músics *progres*, o diferents del que era habitual, ens van començar a demanar que alguns dels artistes que actuaven a Zeleste anessin a tocar a altres llocs, a pobles o a associacions de veïns. Al principi agafàvem l'equip de so de la sala i el portàvem on calia, però quan vam veure que la cosa creixia vam decidir organitzar el management. Vam comprar una camioneta i un equip de so, que més endavant ja van ser dos. Tot va venir d'una manera natural. Pel que fa a la discogràfica, com que el disc *Salsa catalana* es va vendre prou bé, vam pensar que calia prendre'ns el tema seriosament. El Víctor i jo vam anar a sopar un dia amb el director de la discogràfica Edigsa, Claudi Martí, un home absolutament oblidat malgrat la importància que va tenir en el món de la música catalana. El vam emborratxar una mica i li vam vendre la idea de fer un segell conjuntament. Ens va dir que sí, sempre que portéssim ben controlats els pressupostos i ens ocupéssim de les gravacions. D'aquesta manera, sense voler-ho, em vaig convertir en un productor discogràfic. Llavors jo no sabia en què consistia aquesta feina, només en tenia una mínima experiència perquè havia gravat en alguns discos. Els dos següents enregistraments van ser el primer disc de la **Dharma**, *Diumenge*, i *Qualsevol nit pot sortir el sol*, de **Sisa**. Amb la **Dharma** no gaire, perquè ja ho portaven preparat, però amb **Sisa** va ser el primer cop que vaig exercir de productor. Als crèdits només consta que està 'dedicat a R.M., músic somiatruïtes'. A partir del tercer ja vaig posar-hi el meu nom, tot i que de vegades em limitava a fer d'encarregat de l'estudi.

Companyia Elèctrica Dharma a la sala Zeleste Foto: Francesc Fàbregas

Una data clau en l'evolució de Zeleste va ser el 31 de desembre de 1974, quan va debutar l'Orquestra Plateria.

R.M: Sí, havia de programar una festa de Cap d'Any, i no sabia què fer. Un dia vam anar a sopar a un restaurant del barri, l'Aquilino, amb el **Gato** i el **Sisa**, i allà es va gestar l'**Orquestra Plateria**. Vam dir de fer un grup de músics del nostre entorn que toqués cançons antigues però amb la nostra visió, com ara "Camarera", i també temes actuals però tocats a la manera clàssica, com "L'home dibuixat", del mateix **Sisa**. Vam decidir encarregar el projecte a **Albert Batiste** i vam començar a definir els membres de la formació, amb vocalistes com **Manel Joseph**. Al concert van debutar dos cantants que eren personatges ficticis: **Ricardo Solfa**, *alter ego* de **Sisa**, i **Rocky Muntanyola**, àlies de **Jordi Batiste**. **Gato Pérez** crec que va tocar el baix. Havia de ser una actuació única, però va ser tan bonica que de seguida va tenir continuïtat. Més endavant, els cantants de la **Plateria** van ser **Manel Joseph** i **La Voss del Trópico**, és a dir, **Jordi Farràs**.

Amb la Plateria va néixer un nou gènere?

R.M: Sí, van fer un nou gènere, que era ballable però més desenfadat que amb l'**Orquestra Maravella** o **La Principal de la Bisbal**. Crec que la primera actuació de la **Plateria** fora de Zeleste la va organitzar l'Associació de Veïns de Fort Pienc, a Barcelona, a través d'Elisa Lumbreras, que organitzava actes a l'Ajuntament. Vam establir moltes relacions amb les entitats veïnals i altres de semblants. A petició del públic, la **Plateria** va expandir la seva carrera. El seu repertori tenia composicions vinculades amb la música llatina, i va coincidir amb l'esclat internacional de la **Fania All Stars**. Tot i això, crec que no s'han de confondre aquests dos conceptes, perquè una cosa és la salsa, que està molt bé, i una altra va ser la **Plateria** i la resta d'orquestrades joves. Simultàniament, a final dels setanta es va viure una davallada de la música llatina, però no en sabia dir els motius. La transcendència de Zeleste es va començar a desvirtuar. Va entrar la Movida madrilenya i vam perdre la potència col·lectiva que teníem.

En aquella època també es va fundar a Zeleste una escola de música.

R.M: Hi va haver un moment en què la cosa va començar a créixer tant que el Víctor i jo vam tenir un cert desacord, i vaig marxar de Zeleste el 1978 per muntar l'oficina de management Cabra, amb **Sisa**, **Dharma**, **Plateria**, **Gato Pérez** i **Oriol Tramvia**. Llavors, Vicenç Dorsé es va fer càrrec del management de Zeleste i el projecte es va afeblir molt, així com les edicions discogràfiques. L'edifici on hi havia la sala Zeleste es va posar a la venda, i Víctor Jou va comprar-lo per muntar l'Escola de Música de la Ribera, que va funcionar fins que es va tancar la sala el 1987.

Víctor Jou en una aula de música Foto: Francesc Fàbregas

De tota manera, amb Víctor Jou vau tornar a treballar junts més endavant.

R.M: A principi dels anys vuitanta va aparèixer un personatge que es deia Chema Fullana 'Campeón', que va començar a portar grups de la Movida i l'ambient musical va canviar molt. Passat un temps el Chema va plegar i el 1985 el Víctor em va oferir que tornés a treballar amb ell. Jo ja havia tornat a programar algunes actuacions, però des de fora de la casa, i vaig acceptar. Mentrestant, ell havia començat a treballar en el projecte del trasllat de la sala al Poblenou, on també vaig col·laborar, amb la condició que, un cop obert, m'encarregaria de tirar endavant el Zeleste del carrer Argenteria. Però per una sèrie de problemes econòmics la sala es va haver d'acabar venent, i amb això també es va tancar l'escola de música.

L'estiu del 1979 va tenir lloc una remodelació del local que no va agradar.

R.M: Va ser molt criticada. Als més nostàlgics ens agradava molt la decoració del primer Zeleste, i el seu ambient. L'autor de la remodelació va ser Dani Freixas, a qui tinc molt de respecte. Però la veritat és que la nova sala era freda. Potser es van deixar portar per la tendència imperant, amb bars com el Zig Zag i altres. Com ja he dit, jo era fora de l'empresa en aquella època però, vista a *posteriori*, la nova programació va ser collonuda. Quan hi vaig tornar a entrar, el 1985, recordo que vaig contractar **Duncan Dhu**, és a dir, que vaig continuar amb aquella línia, tot i que la vaig combinar amb altres idees meves.

El 28 de febrer de 1987 va tenir lloc l'últim concert oficial, amb BB Sin Sed?

R.M: Crec que l'últim concert que es va fer a Zeleste va ser el de **Sergio Makaroff**... El Víctor i jo vam decidir tancar-lo el diumenge 15 de març, però no ho vam dir a ningú, perquè no volíem cap mena d'acomiadament nostàlgic. L'únic que ens vam permetre va ser muntar una última actuació, el dia abans, amb en **Makaroff**. Potser el penúltim concert havia estat el de **BB Sin Sed**.

La sala Zeleste Foto: Francesc Fàbregas

La inauguració del nou Zeleste va tenir lloc el 23 de juliol, amb la festa de cloenda del Festival de Cinema de Barcelona. I el primer concert va ser el dia 27, amb el pianista Agustí Fernández. Es volia fer el complex cultural de la Barcelona del nou mil·lenni, amb la idea d'obrir les 24 hores del dia. Què en recordes?

R.M: Jo sempre parlava de la nova sala com de 'L'efecte Tibidabo'. M'agradava la diversitat d'espais i que la gent anés de la nòria a la sala dels miralls, per posar un exemple comparatiu. Tot i que semblava una idea ressonant, teníem la intenció de fer de tot, fins i tot vam projectar un restaurant... Però per motius estrictament econòmics la cosa no va funcionar. Es va mesurar malament la inversió de capital. A banda de la venda del vell Zeleste, es va voler muntar una nova sala amb un capital molt menor del que es necessitava. No hi havia prou calés per tirar-lo endavant. Però com que va començar a funcionar prou bé, perquè hi venia molta gent, els accionistes no van voler ampliar mai el capital perquè pensaven que amb el que s'ingressava ja anirien cobrint despeses. Total, que es van passar d'espavilats, perquè el pagament dels deutes s'anava endarrerint. Els creditors van anar al jutjat i el jutge va embargar el Zeleste, que va quedar a mans d'una colla de creditors. Es va arribar a un acord amb ells, però al final es va haver de tancar l'octubre del 2000. Víctor Jou va anar a parlar amb el conseller de Cultura, però no va servir de res. I uns mesos després una altra empresa va tornar a obrir el local amb el nom de Razzmatazz.

Què se'n va fer de Víctor Jou?

R.M: A final dels vuitanta, ja amb el Zeleste nou, es va casar i va tenir dues filles. El 1989 va dirigir la primera edició del Mercat de Música Viva de Vic. No sé com va anar aquesta experiència, però estic segur que va formar part de les seves bogeries positives. Després es va retirar d'aquestes activitats, però fa deu o dotze anys ens vam trobar un dia i em va parlar de fer un tercer Zeleste a Cornellà de Llobregat. Ja tenia controlat un local i havia encarregat un projecte a Dani Freixas, però al final no es va tirar endavant. El Víctor és un paio collonut, però té un cert problema amb l'organització. Té grans idees, però són difícils de dur a la pràctica. Actualment viu a la Selva de Mar, a l'Alt Empordà.

L'epíleg de l'entrevista correspon al que Víctor Jou va respondre a Àlex Gómez-Font al seu llibre 'Zelete i la música laietana' (Pagès Editors, 2009).

V.J: El problema va ser que l'any del tancament [per la remodelació del vell Zelete] va esgotar les reserves que tenia amb les obres que vaig haver de fer. Estava absolutament arruïnat i al final vaig aconseguir una hipoteca caríssima al 19%; ja que en aquella època eren molt cares. També s'hi va afegir el fet que per als formats dels grups que venien, el local els resultava petit. Fins aquell moment tot havia anat bé, però de sobte es va amplificar i el producte que hi havia, que podia tenir a mà, era molt car i no tenia capacitat per portar-lo. Els grups petits ja no funcionaven de la mateixa manera, i llavors vaig pensar que si no anava a un lloc més gran hauria de plegar. La meva idea era deixar el local del carrer Plateria per fer-hi jazz i coses petites, i muntar-ne un altre al Poblenou, però la societat que vam muntar no tenia prou reserves. Vaig haver de vendre'm el local per aportar diners a la nova societat i poder funcionar. La intenció del Poble Nou era interessant, però vam sortir mal finançats, amb problemes, i al final es va haver de liquidar el tema i se'n va anar tot a fer punyetes. Vaig demanar ajudes a l'administració, però totes em van ser negades hàbilment, amb l'excusa que érem una iniciativa privada.